

СРІБНА ЛОЖКА

Я двічі з'явився на світ: спершу дівчинкою, у Детройті, напрочуд ясного січневого дня 1960 року; потім, у серпні 1974-го, — хлопцем-підлітком у приймальному відділенні лікарні в Пітоскі, штат Мічиган. Обізнані читачі могли довідатися про мене зі статті доктора Пітера Люса «Статева ідентифікація псевдогермафродитів із синдромом дефіциту 5-альфа-редуктази», опублікованої 1975 року в журналі «Дитяча ендокринологія». Чи, можливо, ви бачили моє фото в шістнадцятому розділі нині безнадійно застарілого видання «Генетика та спадковість». Це я — там, на 578-й сторінці, стою голий біля ростоміра, а очі мої приховані за чорним прямокутником.

У свідоцтві про народження мене записано як Калліопу* Елену Стефанідіс, а у водійських правах, одержаних у Федеративній Республіці Німеччині, я звуся вже просто Калл. Я — колишня воротарка команди з хокею на траві, постійний член Фонду опіки над ламантинами, зрідка відвідую служби в грецькій церкві, а більшість дорослого життя пропрацював у Державному департаменті США. Я, як Тіресій,

---

* Калліопа — муза оповіді в грецькій міфології (тут і далі — прим. перекладачки).

спершу був одним, а потім став іншим. Я був посміховиськом для однокласниць, піддослідною морською свинкою для лікарів; мене мацали педіатри й досліджували фахівці з дитячого здоров'я. Одна руда дівчина з Гросс-Пойнта* закохалася в мене, не знаючи, хто я насправді. Брат її теж на мене запов. Яюсь я в'їхав слідом за танком у самісінький епіцентр воєнних дій серед міста, я був живим утіленням легенди в басейні, я виходив із власного тіла та проникав у інші — і все це до свого шістнадцятиріччя.

Тепер, коли мені сорок один, я відчуваю, що мушу народитися втретє. Десятиліттями нехтувавши всіх цих далеких двоюрідних бабць і дідів, покійних предків та незнайомих братів у п'ятих — хоча в такій кровозмісній родині, як моя, це можуть бути одні й ті самі люди, — я раптом починаю дедалі глибше про них замислюватися. І хочу з'ясувати, доки ще не пізно, все про цей ген, який летить крізь час на американських гірках. Музо, повідай мені про рецесивну мутацію моєї п'ятої хромосоми! Повідай, як розбуяла вона два з половиною століття тому на схилах Олімпу, де мекали кози й опадали оливи. Повідай, як пройшла вона крізь дев'ять поколінь, непомітно вгніздившись у каламутній крові Стефанідісів. Повідай, як Провидіння під машкарою війни видмухнуло її, мов насіннячко, геть за океан, в Америку, де блукала вона попід кислотними дощами, доки впала в родоче середньозахідне** лоно моєї матері.

Даруйте, іноді в мені чути Гомера. Це теж генетичне.

* Гросс-Пойнт — передмістя Детройта, штат Мічиган.

** Ідеться про Середній Захід Америки — географічний регіон, що об'єднує такі штати: Іллінойс, Індіана, Айова, Канзас, Мічиган, Міннесота, Міссурі, Небраска, Вісконсин, Огайо, Північна й Південна Дакота.

Якось, за три місяці до мого народження, після традиційного пишного недільного обіду, моя бабця Дездемона Стефанідіс веліла моєму братові принести їй скриньку на шовкопрядів. Вона загородила шлях Розділу Одинадцятому, саме коли він сунув у кухню по другу порцію рисового пудингу.

Її низенька натоптана п'ятдесятисемилітня постать із погрозливою сіточкою для волосся була просто ідеальною перешкодою. За її спиною в кухні сміялося й перешіптувалося ціле зборисько жінок. Заінтригований, Розділ Одинадцятий відхилився вбік, охочий глянути, що там діється, проте Дездемона суворо вщипнула його за щоку. Знову заволодівши його увагою, вона накреслила в повітрі прямокутник і вказала на стелю, а тоді, насилу рухаючи погано допасованою щелепою, промовила: «Іди, лялько, йа-йа просить».

Розділ Одинадцятий знав, що робити. Гайнув крізь передпокій у вітальню, навкарачки виліз нагору помпезними сходами та побіг коридором попри спальні. Там, удалині, ховалися непомітні, заклеєні шпалерами двері, неначе вхід у потаємний світ. Розділ Одинадцятий відшукав на рівні своєї голови крихітну ручку і щосили її смикнув. За дверима були ще одні сходи.

Мій брат, вдивляючись у чорноту, вагався цілу нескінченну мить, а потім дуже повільно видерся на горище, де мешкали бабця з дідом.

Він пройшов у капцях під кроквами, на яких висіло дванадцять нещодавно обклеєних газетою пташиних кліток, і відважно занурився в сморід папуг та неповторний запах діда й баби — суміш нафталіну та гашишу. Минув дідів письмовий стіл, захаращений книжками, та його колекцію

платівок ребетіко^{*} й наштотхнувся на шкіряну отоманку, перед якою стояв круглий латунний кавовий столик. Далі намацав дідове ліжко, що під ним і ховалася скринька.

Вона була витесана з оливкового дерева, не набагато більша за взуттєву коробку; мала залізну накривку, поцятковану невеличкими дірками, з-під яких видніло зображення невідомого святого. Обличчя святого вже стерлося, а пальці правої руки були підняті — він мовби благословляв низеньку багряну несказанно самовпевнену на вигляд шовковицю. Розглянувши цю живописну ботанічну прояву, Розділ Одинадцятий витяг скриньку з-під ліжка та відкрив. Усередині лежали два мотузяні шлюбні вінці та дві коси, перев'язані блазенькими чорними стрічками і скручені кільцями, наче змії. Він штрикнув косу вказівним пальцем. Аж раптом крикнув папуга; брат підскочив, закрив скриньку, узяв її під пахву й поніс униз Дездемоні.

Та все ще стояла на порозі. Узяла в нього скриньку й повернулася в кухню. І тоді Розділ Одинадцятий спромігся зазирнути й побачити, як жінки принишкли, розступилися та дали Дездемоні дорогу. Посеред кухні лишилася тільки мама. Тессі Стефанідіс сиділа, відхилившись на спинку стільця, придушена велетенським тутим вагітним черевом. На її розпашілому обличчі був соромливий вираз безпорадного щастя. Дездемона поставила скриньку на стіл і відкрила. Витягла з-під кіс та вінців срібну ложку, якої Розділ Одинадцятий не помітив був, і прив'язала до неї шворку. Потім

---

* Ребетіко — жанр міської авторської пісні, популярний у Греції в 20–30-х рр. ХХ ст.; свого роду «батярський» фольклор, поєднаний з музикою репатріантів із Малої Азії. Пісні ребетіко зазвичай виконувалися в спеціальних кав'ярнях, де курили гашиш.